

T. Miklica, D. Poláček, T. Coufal, M. Toman

Google poezie

🔍 psáno našeptávačem |

B

Tomáš Miklica, Daniel Poláček, Tomáš Coufal, Martin Toman
Google poezie: Psáno našeptávačem

© Tomáš Miklica, 2020

© Martin Toman, 2020

© Backstage Books, 2020

ISBN 978-80-88049-96-8

T. Miklíka, D. Poláček, T. Coufal, M. Toman

Google poezie

🔍 psáno našeptávačem |

Backstage Books

2020

Obsah

Předmluva: Mix kreativity, nahodilosti a tiché práce algoritmů – PhDr. Karel Piorecký, Ph.D.	13
Přivítání	24
Večerní program	25
Uvězněná	26
Meditace	27
Klid před bouří	28
Zkušenosti	29
Abstinentovy prohry	30
Bez omezení	31
Únorový úlet	32
Běh o život	33
Cesta ke štěstí	34
Doma	35
Exil	36

Hádka	37
Analýza	38
Dno sklenky	39
Historické otazníky	40
Ironické rande	41
Kleptomanův žal	42
Levá a pravá	43
Misantropka	44
Mrazivé zjištění	45
Omyl Fjodora Michajloviče	46
Po bitvě	47
Nepříjemnosti	48
Vědomost	49
Základní vzdělání	50
Plačtivá	51
Norské báje a pověsti	52
Motivační	53
Nevítaný poutník	54
Drsný milenec	55
Budoucnost	56
Citlivý střelec	57

Hlava rodiny	58
Jedinečný okamžik	59
Národní	60
Obavy nevěřícího	61
Pískání	62
Neúcta ke stáří	63
Příchozí hovor	64
Větrání	65
Chlubivý fantasta	66
Ztracený vztah	67
Výhrůžka	68
Zlověstné aroma	69
Životní chyba	70
Venku z hnízda	71
Půjčka od bratra	72
Vlašák v kyberprostoru	73
Zrádný kojeneček	74
Pět sekund	75
Nářez	76
Kompletní	77
Bezradná partnerka	78

Volání přírody	79
Nejlepší přítel	80
Pach nevěry	81
Starosti s muslimem	82
Májové vzpomínky	83
Návod na léto	84
Orientální krasavice	85
Procházka	86
Svádění	87
Inventura	88
Tempus fugit	89
Reklamace	90
Pod hladinou	91
Maminka	92
Osudová	93
Silácké řeči	94
Výzva	95
Samota	96
Rodinné drama	97
Paranormální srazy	98
Neoblomný	99

Cílevědomá žena	100
Katastrofa	101
Já a ty	102
Bratia	103
Hrůzy	104
Lepší než vyhasnout	105
Nízké sebevědomí	106
Vyznání	107
Vybíravý potomek	108
Zpověď intelektuála	109
Zklamaný otec	110
Visegrádská závist	111
Smyslná	112
Přirozený vývoj	113
Vězeňská	114
Ženské touhy	115
Zhnusení	116
Výlet na Křivoklát	117
Ornitologická	118
Noční můra	119
My z Kačerova	120

Hrdý vnuk	121
Anti-ukolébavka	122
Hostina	123
Na trůnu	124
Odcházení	125
Starý emař	126
Vlastenci	127
Neúspěšný influencer	128
Pokec nad ránem	129
Současná	130
Vysokoškolské úspěchy	131
Radosti	132
Nebezpečná přitažlivost	133
Pravda o praní	134
Stop	135
Výčitky svědomí	136
Soběstačná	137
Rozkaz	138
Zbytky	139
Válka světů	140
TFW	141

Rozmluva s Pánem	142
Matka měst	143
Pravý čas	144
Srdce ženy	145
Věčně spokojená panna	146
Pyšný státník	147
Nerevolucionář	148
Posmrtný život	149
Vedlejší příznaky	150
Reklama	151
Moudrost prababiček	152
La dolce vita	153
Jedlík	154
Důvody smutku	155
Cíle a přání	156
IT existencialismus	157
Naděje	158
Tajemství Země	159
Setkání s exekutorem	160
Drsný rozchod	161
Čtvrtek	162

Akademická dráha	163
Události	164
Deprese	165
Nemakačenko	166
Plán	167
Velkoměsto	168
Nepohoda	169
Vystřízlivění	170
Nerozhodnost	171
Sobotění	172
Předpověď	173
Doporučení	174
Konečná	175
Něco jiného	176
 O čem lidé přemýšlí, když se nikdo nedívá – rozhovor se Sampsou Nuotiem, zakladatelem Google Poetics	 177

Upozornění pro citlivější povahy:

Texty z našeptávače neprošly korekturou!

V zájmu co největší autenticity jsou uvedeny přesně tak,
jak se objevily ve vyhledávači, včetně hrubek a překlepů.

Mix kreativity, nahodilosti a tiché práce algoritmů

Geneze, kontexty a poetika google poezie

Google poezii znají uživatelé českého internetu díky stejnojmenné facebookové stránce. Ta je v provozu od roku 2013 a je jednou z mnoha jazykových mutací projektu Google Poetics, který byl o rok dříve založen Sampsou Nuotiem – a brzy nato se stal virálním hitem. Peripetemiemi vzniku tohoto fenoménu se zde zabývat nebudu, protože Vám je vyloží sám jeho objevitel v rozhovoru otištěném v této knize. Chtěl bych se ovšem krátce zamyslet nad technologickými podmínkami, v nichž google poezie vzniká, nad literárními kontexty, do nichž zapadá, i nad poetikou samotných googlovských básní.

Geneze aneb Dotazy pro strýčka Googla

Je to víc google? Nebo víc poezie? A je to vůbec poezie? To jsou zřejmě prvotní otázky, které proletí hlavou čtenáři, když se poprvé setká s fenoménem „goo-

gle poezie“ a s jeho textovými realizacemi. Poslední ze tří zmíněných otázek můžeme odbýt velmi rychle. Poezie to je, protože poezie je všechno – všechno, co je jako poezie prezentováno a recepční komunitou pod žádaným úhlem pohledu (s uměleckou intencí) čteno. V hloubi minulého století tuto stále fascinující uměleckou svobodu na poli výtvarného umění vybojoval Marcel Duchamp svými readymades, následně byl tento přístup k umělecké komunikaci mnohokrát potvrzen napříč uměleckými druhy – v oblasti literatury naposledy vlnou tzv. konceptuálního psaní.

Odpověď na otázku, nakolik a jak se na genezi google poezie podílí technologie googlovského vyhledávače, je mnohem méně jednoznačná. Jisté je, že vznik google básně stojí a padá s funkcionalitou Google Suggest, tedy s tím, čemu se česky začalo hezky říkat našeptávač. Všichni to známe – Google nám už během psaní dotazu do vyhledávacího řádku nabízí možná dokončení zadávaného textu, resp. podstrkuje nám to, o co bychom podle vložených algoritmů mohli mít zájem. Logika těchto algoritmů není v úplnosti známa, nicméně některé jejich vlastnosti popsány jsou. V první řadě k nim patří to, co bychom očekávali – našeptávač vyhodnocuje četnost hledané fráze, resp. porovnává část zadávaného textu s podobnými segmenty a řadí je podle četnosti. Odpověď našeptávače je tedy zároveň malá sonda do kolektivního společenského vědomí, jehož obraz každodenně spoluutváříme my všichni, co na Googlu cosi hledáme, a zejména ti z nás, kteří si „strýčka Google“ antropomor-

fizují natolik, že mu kladou dotazy typu „co mám dělat, když...“. Google poezie je tedy kromě jiného vždy také sociologickou mikroanalýzou realizovanou prostřednictvím analytického pohledu na jazyk a jeho schopnost vypovídat o mnohem širších a unikavějších souvislostech, než jsou ty, o nichž vypovídají doslovné významy jednotlivých slov a sentencí. Tedy prostřednictvím pohledu veskrze básnického.

Ale statistická sumarizace četnosti výskytu jednotlivých dotazů není jediný princip výběru pro našeptávač. Do výsledné podoby nabídek zasahuje ještě freshness layer, tedy funkcionalita, která našeptávač propojuje s aktuálním děním na internetu, resp. ve společnosti: pokud dojde k náhlému výkyvu v počtu hledání určitého výrazu, našeptávač na to reaguje. Takže google poezie, ač je v ní minimalizována autorská subjektivita, je vždy z principu sociálně citlivá a zároveň časová – s trochou nadsázky bychom ji mohli situovat do blízkosti sociálně angažované tvorby. Ostatně ani s tou minimalizovanou subjektivitou to není zcela jednoznačné. Kromě uvedených funkcionalit totiž vstupují do „tvůrčích aktivit našeptávače“ personalized searches, tedy princip, který výsledky vyhledávání sestavuje podle dat známých o daném uživateli čili podle jeho zájmů, kontaktů apod.

V případě google poezie tedy nejsou role člověka a stroje v tvůrčím procesu rozděleny tak jednoduše, jak se může na první pohled zdát – člověk nejen iniciuje generování textu zadáním dotazu do vyhledávacího pole, ale je přítomen

i v navržených odpovědích na tento dotaz (byť zprostředkovaně přes paměť a algoritmy vyhledávacího stroje). Subjektivita googlovské básně je tedy nejprve potlačena delegováním textotvorné aktivity na stroj, kruhem se ovšem vrací prostřednictvím dat, která daný stroj o svém uživateli sbírá a následně je vyhodnocuje a uplatňuje při činnosti našeptávače. Pokud vyhledávací stroj vyhodnotí dotaz jako komerčně zajímavý, může uplatnit i geografické cílení a směřovat uživatele ke konkrétním obchodníkům v daném regionu. S tím se v google poezii ovšem moc neseškává. V každém případě může google poezie fungovat také jako subversivní sonda do těchto poněkud manipulativních algoritmů, které zdaleka neslouží pouze jako nezištní pomocníci těch, kteří cosi hledají v moři informací. Ale nezdá se, že by právě subversivní potenciál tohoto literárního fenoménu byl tím, co vede jeho tvůrce k rozhodnutí generovat googlovské básně. Jaké jsou vlastně jejich intence a s kterými postupy známými z dějin literatury souzní?

Kontexty aneb Avantgardní sen

Google poezie – ač by se to mohlo zdát a ač je tak i někdy prezentována – nepředstavuje v kontextu literárních dějin typologicky vlastně nic zásadně nového. Pokud za její konstitutivní vlastnosti budeme považovat hravost, desub-

jektivizaci a zapojení ne-lidského aktéra do tvůrčího procesu, máme tu hned několik kontextů, do kterých google poezie dobře zapadne.

Za nejstarším z nich se musíme vypravit do hlubin historické avantgardy, tedy zhruba sto let zpátky. Akcent na komunikační hru a vůle zapojit do tvůrčího procesu nahodilost sbližuje google poezii se záměry dadaistů, kteří např. notoricky známým taháním slov z klobouku a sestavováním nahodilých básní vytvářeli – ryze analogově – rovněž poezii cíleně desubjektivizovanou, o to více ovšem hravou a zábavnou. Jejich intencí ovšem bylo především zpochybnit dosavadní řád umění a představy o poezii jako o vznešené sféře ducha, před níž máme vždy stanout v němém úžasu a v úctě. Google poezie takto vysoké ambice myslím nemá. Nechce dělat revoluci v umění. Ani nemůže. Už proto, že v postpostpost... moderní situaci není na revoluce v uměleckém světě nikdo moc zvědavý. Ale bavit chce. Chce být absolutně otevřená, lidová, zábavná, hravá. A to není málo. De facto tím teprve nyní naplňuje avantgardní sen o tom, že umění bude dělat každý.

Dalším kontextem, s nímž má google poezie silnou vazbu, je experimentální, resp. generativní literatura. Počítačové generování textů má svůj počátek v padesátých letech 20. století. Od té doby se postupy a techniky pochopitelně proměnily, základ – který vzrušuje další a další tvůrce – zůstává stejný: Může stroj napsat báseň? A co se dozvíme z veršů napsaných strojem o poezii a o nás samotných? Je subjektivita v lyrice nutná, nebo ji pouze stereotypně přeceňu-

jeme? Na všechny tyto otázky svým specifickým způsobem odpovídají básně vygenerované kdysi dávno na sálovém počítači, básně vzešlé z posledních modelů umělých neuronových sítí, ale i básně zrozené na docela všedním místě – v našeptávači googlovského vyhledávání. Google poezie se v tomto kontextu ukazuje jako unikátní právě tím, že vzniká ze všednosti, že je možno říci odvětvím lidové tvořivosti. Tou generativní literatura dosud rozhodně nikdy nebyla, neboť se pohybovala a pohybuje ve většině případů na exkluzivním poli, kde se setkávají progresivní vědecké, technologické a umělecké proudy a ambice. Google poezie je naopak skromná. Neroste na poli vědy ani vysokého umění, našla si trhlínu na tom nejobyčejnějším místě internetu a tam vesele kvete. Podařilo se jí zdánlivě nemožné – sblížit jednu z nejexkluzivnějších literárních scén s popkulturou, resp. s participativní kulturou, která už příliš nedbá na hierarchické vztahy mezi svými aktéry, ale chce dát stejnou příležitost každému. Proto je velmi dobře, že česká google poezie je od počátku šířena prostřednictvím facebookové stránky.

Poetika aneb Radost z nálezů

O jaké básně se vlastně jedná z jazykového hlediska? A proč vůbec můžeme vnímat těch několik řádků textu jako báseň? Kromě toho, co jsme si už řekli,

tedy že básní může být cokoli, opírá se google poezie o tradiční básnickou figuru, a sice o anaforu. V hodinách literární výchovy jsme se všichni učili, že anafora je opakování téhož slova nebo skupiny slov na začátku dvou i více sousedních veršů. Ti z nás, kteří se nenechali literární výchovou odradit a našli si v četbě poezie dobrodružnou zálibu, vědí, co anafora velmi jednoduchými prostředky dokáže – rytmizuje prakticky libovolně dlouhý text (bez nutnosti dalších metrických či rýmových pravidelností), staví vedle sebe obrazy často nesourodé, ale o to více jiskřící vzájemným významovým napětím. A to je i jedno z kouzel google poezie – nikdy dopředu nevíte, co všechno se vám sejde v jednom textu, čím vás Google zase překvapí. Snad i proto tolik lidí zkouší své vlastní googlovské básně vytvářet, onen moment překvapení je vskutku velmi svůdný.

Anafora ostatně dobře zapadá do historického podhoubí, z něhož mohl tento literární fenomén vyrůst, a jímž je už zmíněná avantgardní poezie – jen si vzpomeňme na Nezvalovy nekonečné výčty anaforicky začínajících veršů:

*jako akrobat jenž přešel po lanu
jako matka která porodila dítě
jako rybář který vytáh plné síť*